

UTLIB 220

Tartu ülikooli raamatukogu, tudengite keeles Utlib, saab tänava 220-aastaseks. Mida see koht töötajatele ja lugejatele tähendab, annab ülevaate käesolev sari.

TEL 739 0360, LIINA.LUDVIG@POSTIMEES.EE

KOGUDE KOKKUKOGUMINE. Raamatuid ja muid teavikuid tuleb järjest juurde, aga osa kaotab väärtuse.

Varjendisse tuleb vana tolmunud kirjasõna

RAIMU HANSON
raimu.hanson@
postimees.ee

Tartu ülikooli raamatukogu uue hoone avamisest ilmus 24. veebruaril 1982 Edasis reportaaž, milles on ehitise ülevaade, kuid ei ole pooltki sõna sellest, et maa-aluste hoidlate kõrval asub kolmveerand meetri paksuste seinetega pommivarjend. Tookord ei tohtinud sellest kirjutada. Kogude arenduse osakonna juhataja Kristhel Haak näitas, et paksud venekelsete lühenditega metallused ja valgustid toimivad praegugi.

Mida hoiate varjendis?

Ülikoolile on 10–15 aasta kestel ehitatud järjest uusi hooned ja alati pakutakse nende valmimisel raamatud meile, sest uutes hoonetes ei ole raamatukogudele enam üldse ruumi või on poole vähem. Lõpuks kogunes seda kõike nii palju, et meie jõudlus ei käinud sellest enam üle. Meie raamatukogu remondi eel me lihtsalt pakkisime vastuvõetud annetused kokku ja panime siia hoiule. Nüüd oleme hakanud seda tasapisi läbi töötama.

Kellele varjend ehitati – kas vastab tööle, et linna juhtidele, et nad saaksid pommitamisel turvaliselt varjuda?

Ma ei ole päris kindel, kui palju mõeldi teiste peale, aga kindlasti mõeldi oma maja inimestele, toona oli ju siin üle 400 töötaja. Praegu on 100 ringis. Siin oli omaette väike maailm kempude ja mehhaanilise ventilatsiooniseadmega. Varjendil oli tagavaraväljapääs Akadeemia tänavale. Seintel on veel praegugi vanad malmist radiaatorid ja laes nõukogudeaegsed valgustid. Siin oli kastide kaupa gaasimaske, mõned on veel praegugi alles.

Mis oli varjendis enne praegusi raamatukaste?

Kui ma raamatukokku 2008. aastal tööle tulín, oli varjend asjade arapanemise koht, siin oli kultuurkihis mida iganes. Nüüd tahaksime seda ruumi kasutada kahepidiselt.

Ühest küljest – me ju ei tea, mis on tulemas –, et oleks varjend vajaduse korral võtta, ja ma olen kuulnud, et riik

Kristhel Haak otsis raamatukogu all pommivarjendis ühest kastist välja nõukogudeaegse gaasimaski.

2 X KRISTIAN TEEDEMA

on hakanud kaardistama võimalikke pelgupaiku. Teistpidi – kui meile tuleb järjekordne must ja väga tolmane kogu, ei tahaks me seda kohe meie tööruumidesse teiste raamatute juurde panna, vaid võtame selle hoovi poolt sisse, et puhastada ja panna külmikusse. Nii hoiame ära kahjurite levimist.

Millised kahjurid on eriti ohtlikud?

Mäluasutustesse on mõnel viimasel aastal teravalt kerkinud paberisoomuka teema. Me oleme selle pärast väga mures, olime väga kokkunenud, kui teda siin märkasime. Siin ja seal on nüüd erilised püünised, käis ka mürgitamine.

Paberisoomukas sööb hea meelega paberit ja sellest jääb järele ilus pitsiline muster, aga see meile ei meeldi. Õnneks ei ole ta üles kogudesse jõudnud, me monitoorime teda kõvasti ja kõik käib külmikust läbi. Aitaks ka gammakiiritamine, aga selle teenuse ostmiseks ei ole meil raha.

Kuuldavasti tekitavad mitmesugused kahjurid paljudes muuseumides õudu. Kui palju on raamatukogu muuseum ja kui palju miski muu?

Ei ole me siin muuseum ühtiigi, pigem on meil väga põnev asutus. Ühtpidi on meie valdkond ehk komplekteerimine ja kataloogimine hästi konservatiivne, ja see on raamatukogu olemus algusest peale. Teistpidi – meie tegevus on muutlik.

Paberisoomukate püünis.

Kui sügisel rakendus uus tolliseadus, tulid kohe ka muudatused, näiteks pidime muutma ajalehe The Times hankimise tingimusi, et me ei kannaks nii suuri kulutusi, sest iga laupäevase The Times Magazine'i eest hakkasime maksma Eesti riigile 24 eurot.

Kui palju raha on eraldatud teie raamatukogule aastas uute raamatute, jätkväljaannete, ajakirjade, plaatide, e-väljaannete ja kõikide teiste teavikute ostmiseks?

Meie eelmise aasta komplekteerimiseelarve oli 1 134 942 eurot. Sellest 202 000 eurot on ülikooli eraldis õpikute, Eesti raamatute ja perioodika ostmiseks ning 932 942 eurot eraldas haridus- ja teadusministeerium sihtotstarbeliselt teadusinformatsiooni ja rahvustrükiste soetamiseks. Selle aasta kohta on ministri käskkiril küll veel tulemata, aga loodame väga, et summa ei vähene.

Kui suur on Tartu ülikooli raa-

matukogu võrreldes mõne teise suurema kodumaise samasuguse asutusega?

Meie raamatukogu kogudes on 3 772 355 teavikut, kogu ülikooli raamatuvara ehk koos erialakogudega on aga kokku 4 198 634. Eesti rahvusraamatukogu kogudes on 2020. aasta seisuga 3,2 ja Tallinna ülikooli akadeemilise raamatukogu kogudes 2,6 miljonit.

Kui palju vähem või rohkem oli teavikuid siis, kui te asusite raamatukogus tööle?

Küllap oli natuke rohkem, sest me oleme püüdnud oma kogusid korrastada, just eriti enne suurt remonti siin majas. Loo busime näiteks rumeeniakeel-

setest matemaatikaõpikutest ja muust säärasesest. Kunagi saabus siia ju üle kogu Nõukogude Liidu sundeksemplare, toimisid vahetussuhted veebi listlike riikidega ja kunagi oli ju ka õppijaskond hoopis teine kui praegu. Oleme kogusid korrastanud, aga minu mure ja hool on olnud kogu aeg hankida juurde puuduvat rahvustrükist.

Mõnest vanast raamatust soovite vabaneda, aga mõnest tunnete puudust, nagu on näha raamatukogu veebilehel avaldatud nimekirjades.

Jah, ja nendes nimekirjades on ainult murdosa sellest, mis meil on puudu. Enamasti on need n-õ niširaamatud, mida ei ole kunagi müüki pandud, paljud on vaid enda tarbeks kirjutatud ja trükki antud.

Kuidas on mõjutanud idapiiri tagant trükiste saamist Venemaa agressioon Ukrainas?

Meil oli Venemaalt tellitud selleks aastaks umbes 30 nime tust teadusajakirjandust, aga kõigist neist jääme nüüd ilma.

Keeruliseks on läinud ka raamatutega. Oleme püüdnud hoida lahti seda kanalit, kust tuleb meile Venemaalt soomeugriteemalist kirjandust. Kõik muud kanalid on kinni, samamoodi on lõppenud teaduspublikatsioonide vahetamine näiteks Venemaa rahvusraamatukogu ja teadusakadeemia raamatukoguga, sama on Valgevenega.

Mis on teie kõige tähtsam raamat?

KRISTHEL HAAK
TÜ raamatukogu kogude arenduse osakonna juhataja

Minu jaoks on pikka aega olnud üks tähtis raamat – selline, mida ikka aeg-ajalt uuesti loen ja millega kohtumine mõne teise kodu raamaturiivis sooja tunde tekitab – Ilmar Talve «Juhanson'i reisid».

Selles, minu enda raamatukogus olevas uue eesti aja algusaegade kehval paberil eksemplaris, on ühekorraga kokku saanud aja-

loolised sündmused ja väga hea kirjandus. Talve romaan räägib soomepoistest, noortest eesti poistest rasketel sõja-aastatel. Räägib vintstutustest, lahingutest, kaotustest ja meeleheitest käest kadumas kodumaa pärast. Paatoslikkust ja teisi suuri sõnu vältides: Talve romaan on kantud huumorist ja sellisest soojast humanismist, mis kinnitab, et kuidagi ja kunagi on ikkagi kõik võimalik.

Paberisoomukas sööb hea meelega paberit ja sellest jääb järele ilus pitsiline muster, aga see meile ei meeldi.